

Є. О. Лодатко
доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту,
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького, м. Черкаси
lodatko@gmail.com

ВЧИТЕЛЬ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ГРОБОКОП НАСТУПНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

Багато років поспіль вчителя початкової школи позиціонували як компетентісно сформованого фахівця, здатного до рефлексії та професійного самовдосконалення. Недоліки у його математичному розвитку було прийнято співвідносити з окремими проявами суб'єктивних показників розвитку окремих особистостей. Наче йдеться про невдало забитий цвях, а не соціальну шкоду, яку здатен заподіяти такий «вчитель».

Перші прояви негараздів у підготовці вчителів початкової школи набули публічності відтоді, коли батьки стали винаймати для своїх дітей репетиторів і такі випадки стали непоодинокими. При цьому слід зауважити, що батьки, замість того, щоби забрати свою дитину від професійно неспроможного вчителя або ж вимагати від дирекції вжиття кваліфікаційних заходів, стали нарікати (зі слів того ж вчителя) на складність програм і підручників. Не беручи до уваги те, що програми та підручники використовувалися вже не один рік і не викликали серйозних нарікань. А зафіксовані раніше відхилення у рівні опанування навчальним змістом не перевищують статистично відомого значення.

Другим фактором, що засвідчив серйозні негаразди початкової школи у математичній підготовці учнів, є результати TIMSS–2007, за якими Україна посіла значно нижче місце від середнього міжнародного значення шкали (на 7 позицій!), у той час, як Казахстан увійшов до п'ятірки найкращих країн світу з початковою математичною освітою. Вкрай низькі результати стали підставою для заборони в Україні аналогічних досліджень TIMSS у 2011 та 2015 році. Як і в першому випадку, причина криється виключно у професійній (математичній і

методичній) неспроможності вчителя початкової школи, оскільки програми і підручники залишалися незмінними.

Третім негативним фактором у підготовці вчителя початкової школи стало те, що у низці вітчизняних ВНЗ програм з підготовки майбутніх учителів початкових класів стали вилучати математику як самостійну дисципліну і замінювати її «Методикою викладання галузі «Математика». Такий підхід вмотивовується міркуваннями інтеграції методичного і предметного змісту, що, начебто, сприяє глибшому розумінню практичної спрямованості початкової математики та кращій підготовці до практичної діяльності. Проте при цьому ігнорується той факт, що «методика навчання галузі ...» – це понятійний витвір дидактично неграмотних осіб, котрі не мають уявлення ані про часткові дидактики, ані про предмет навчання (математику). Не кажучи вже про те, що методика навчання предмету (часткова дидактика) не може існувати поза достатнього обсягу предметних знань – як її теоретичному і змістовому фундаменті.

Четвертим негативним фактором, що свідчить про значні негаразди у підготовці вчителів початкової школи є низькі вимоги до рівня опанування ними математичною і методичною складовою фахової підготовки. Незадовільний рівень математичних (і, зрозуміло, методичних) знань не дозволяє говорити про набуття майбутнім учителем математичної компетентності в обсязі, необхідному для успішного викладання математики в початкових класах.

Зазначені негативні фактори не дають підстав сподіватися, що сучасний вчитель початкової школи здатен при викладанні математики методично грамотно і логічно прийнятно (й вмотивовано) знайомити дітей з важливими математичними поняттями і відношеннями, розуміючи сутність міжпредметних зв'язків цих понять з тими математичними (і не тільки!) об'єктами, що будуть вивчатися в основній школі.

Прямим свідченням цього є результати обговорення розвантаження змісту початкової освіти, ініційованого МОН України на платформі EdEra.com (<http://mathmon14.ed-era.com>, дата звернення 01.07.2016), де вчителі активно висловлюються щодо зменшення обсягу завдань геометричного змісту: щось вважають за необхідне викинути зовсім, щось перенести у наступний клас, а при

ознайомлення з якимись поняттями вдатися до примітивного тлумачення.

Звісно, дописувачі вільні від думок про світоглядне значення математичних понять для дитини 6–10-річного віку, про забезпечення наступності у навчанні математики та реалізацію міжпредметних зв'язків, не говорячи вже про інтелектуальний розвиток молодшого школяра внаслідок занять математикою.

Так, зокрема, учителям не подобається «Числовий промінь» (М. Лакоцька, пост від 08.06.2016 21:48 та інші) і жодному з них не спадає на думку про:

– наочність, яка забезпечується числовим променем при засвоєнні понять «число, яке слідує за даним» (і відповідної операції прилічування одиниці), «число, що передує даному» (та операції відлічування одиниці), а також поняттям «більше на ...» та «менше на ...» (а потім їх узагальнень – «більше» й «менше»);

– застосування числового променя при ознайомленні з лінійкою як засобом вимірювання відстаней (довжин відрізків);

– забезпечення наступності в опануванні в основній школі такими поняттями, як «числова пряма», «координатна вісь» та відношенням «лежати між».

Аналогічно можна оцінювати «бажання» вчителів щодо вилучення з теми «Геометричні фігури» понять «замкненої, незамкненої ламаної лінії; просторових фігур: куба, кулі» (М. Кірик, 14.06.2016 16:30) та багато інших, не менш «цікавих». Звісно, ніхто з учасників дискусії не зазначив, що він особисто має труднощі у викладанні тієї чи іншої теми або якісь інші проблеми ... Некритичність і безапеляційність учителів здобула перемогу!

Підсумовування дописів учителів свідчить про те, що названі вище негативні фактори у підготовці вчителя початкової школи набули системного характеру, що вимагає від нас вжиття кардинальних заходів щодо докорінного перегляду програм підготовки вчителів у ВНЗ і якнайшвидшого очищення початкової ланки школи від математично неграмотних і методично безпорадних осіб, які своєю інтелектуальною неспроможністю завдають значної соціальної і персональної шкоди.

Анотація. *Лодатко Євген Олександрович. Вчитель початкової школи як гробок наступності у навчанні математики.* Аналізується низка негативних факторів у підготовці вчителя початкової школи, що свідчать про його математичну некомпетентність і соціальну шкоду як наслідок його непрофесіоналізму.

Ключові слова: *вчитель початкової школи, математична неграмотність, методична безпорадність, соціальна шкода.*

Аннотация. *Лодатко Евгений Александрович. Учитель начальной школы как могильщик преемственности в обучении математике.* Анализируется ряд негативных факторов в подготовке учителя начальной школы, свидетельствующих о его математической некомпетентности и социальном вреде как следствии его непрофессионализма.

Ключевые слова: *учитель начальной школы, математическая неграмотность, методическая беспомощность, социальный вред.*

Summary. *Lodatko Eugen. Primary school teacher as the gravedigger of continuity in teaching mathematics.* Analyzed a series of negative factors in the preparation of a primary school teacher, testifying to his of mathematical incompetence and social harm as a consequence of its unprofessionalism.

Key words: *primary school teacher, mathematical illiteracy, methodological helplessness, social harm.*